

SULTAN ULUĞ KEYKUBAT'IN KÜLTÜR POLİTİKASI

Ahmet Şeref CERAN*

Sultan I. Alaed-Din Keykubat, I. Gıyased-Din Keyhüsrev'in ortanca oğlu I. İzzed-Din Keykâvus'un halefi olup; Türkiye Selçuklu Sultanlarının en büyüklerindedir. O'nun saltanati, Anadolu'nun en ihtişamlı ve mesud devrini teşkil eder. Babasının ilk saltanati altı yıl (1190-1196) sürdü. Kardeşi Rükned-Din Süleyman Şah'a Konya tahtını terk ederek (1205) yılına kadar süren dokuz yıl zarfında uzun ve maceralı bir gurbet hayatı geçirdi. Önce Eyyübilere başvurdu. Onlardan yardım göremeyince Diyarbekir ve Ahlat yoluyla Karadeniz sahilleri istikametinde İstanbul'a gitmiş, İmparator Manuel'den iyi bir kabul görmüş; kendisine on bin dinar altınlık bir tahsisat (ikta) ayrılmıştı. Dokuz yıl sonra terk ettiği Konya tahtına oturdu.

İlk iş olarak, kendisi gurbette iken, Şam'a giden hocası, alim, diplomat ve Sadrüd-Din Konevi'nin babası Malatyalı Mecdüd-Din İshak'a hasretle yazdığı mektubunda: "Ey veli siretinde ve peygamber sünnetinde" ifadesiyle Konya'ya davet etti. Mecdüd-Din İshak, bu hayırlı haberi alınca sevinçle Konya'ya hareket etti. Sultan, hocasını merasimle karşılayıp, duasını aldı. Bir müddet sonra onu Malatya'ya melik olarak tayin ettiği büyük oğlu I.

* S. Ü. Türkiyat Araştırmaları Ens. Türk Tarihi Uzmanı.

İzzed-Din Keykâvus ile birlikte kendisine rehber ve müşid olarak Malatya'ya gönderdi¹.

Sultan I. Gıyased-Din Keyhüsrev, bu taht mücadelesinde Türkmenlerin desteğini görmüştür. Bu yüzden büyük bir fikir adamı olan "Ravzat-ül-Ukul" ve "Berid'üs-Saade" adlı iki önemli eserin yazarı olan Muhammed el-Gazi'yi kendisine vezir tayin etmiştir. Oğullarından I. İzzed-Din Keykâvus'u Malatya'ya, I. Alaed-Din Keykubat'ı Tokat'a eğitim ve tahsil için göndermiştir.

Bu sultanın eski destani İran şahlarından birinin adı olan "Keyhüsrev" adının alması da enteresandır. Ondan sonra hemen bütün Anadolu Selçuklu sultanları "Keykâvus, Keyhüsrev, Keykubat, Keyferidun" gibi eski İran krallarının adlarını kullanmaları gelenek haline gelmiştir. Bu durum destani İran kültürünün o dönemde ne kadar etkili olduğunu açıkça göstermektedir.

I. Gıyased-Din Keyhüsrev'in ölümünden sonra Malatya Şehzadesi I. İzzed-Din Keykâvus ile Tokat şehzadesi I. Alaed-Din Keykubat arasında taht mücadelesi başladı. Bu iki şehzadenin mücadelesi, I. İzzed-Din Keykâvus'un muvaffakiyeti ile neticelendi. I. Alaed-Din Keykubat ise Malatya yakınlarında Minşar Kalesinde hapsedildi².

I. İzzed-Din Keykâvus, hem Tokat ve çevresindeki olayları hem de hapiste bulunan kardeşi I. Alaed-Din Keykubat'ı yakından takip edebilmek için Malatya'daki kendisini destekleyen güçlerle irtibatını da sıkı sürdürebilmek için devletin merkezini Tokat ile Malatya arasındaki Sivas'a nakletti. Bu siyasi olayları çok iyi bilen Türkmen sofisi ve Anadolu'daki fütüvvet erbabının lideri şeyh Evhadüd-Din Kirmani, I. Sultan Alaed-Din Keykubat'la irtibat kurmuş ve I. İzzed-Din Keykâvus'a muhalif olan Ermeniler, Sivas'ta bu sultana suikast düzenlemişlerdir³. İzzed-Din Keykâvus'un bu suikastla ortadan kaldırılmasından sonra bazı emirlerin muhalefetine rağmen, diğer bazı emirlerin gayreti ile I. Alaed-Din Keykubat,

¹ O. Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, İst., 1971, s. 269,270,275,325.

² M. Bayram, Selçuklular Zamanında Tokat ve Malatya Yöresinin Fikri ve Kültürel Yapısı ve Siyasi Boyutları, Türk Dünyası Araştırmaları Sayı: 72 İst., 198 s. 93-94.

³ Menakıb-ı Şeyh Evhadün-Din Kirmani, Nşr. B. Firuzasfer Tahran, 1969, s. 252-261.

Minşar kalesinden alınarak Konya Selçuklu tahtına oturmuştur⁴. Kendisine muhalif olan emirler, sultanın tahta geçmesinden sonra daha önceki olayların öcünü kendilerinden almaması hususunda garanti aldılar. Fakat bir müddet sonra da bu muhalif zümre, Kayseri’de Türkmen çevrelerle çatışma noktasına geldi⁵. Bu vetirede sultana ve yönetime karşı reaksiyoner bir tavır takındılar. Alaed-Din Keykubat, acilen Kayseri’ye geldi, Türkmenler lehine bir siyaset takip ederek, kendisine muhalif olan çevreleri te’cip etti. Emir Behram, Emir Beşara, Emir Seyfud-Din Ayaba gibi önde gelen emirleri idam ettirdi. Mallarını müsadere ettirdi⁶.

Uluğ Keykubat, ülkesinde Türkmencilik mefkûresini hakim kılmaya çalışmıştır. Devletin yüksek kademelerine Türk asıllı bürokratları tayin etmişti. Türkmen şeyhleri ve fikir adamlarını himaye etmiştir. Onun zamanında Ahi ve Fütüvvet Teşkilâtı, bütün Anadolu’ya yayılmıştı. Şehirlerdeki belediye hizmetlerini Ahiler görüyordu.

Sultanın itibar gösterdiği şeyhlerin başında Evhadüd-Din Kirmani gelmektedir. Keykubat, Kayseri’de yöneticilerle Türkmen dervişler arasında baş gösteren geçimsizliğin tehlikeli boyutlara ulaştığını görünce Konya’dan Kayseri’ye gitmiş, Türkmen dervişler lehine bir siyaset takip ederek Türkmenlere muhalif olan emirleri öldürmüş, olayın büyümesini önlemiştir. Bundan sonra da yöneticilerden hiç kimse bu dervişlere dokunamamıştır⁷.

Ahi ve fütüvvet teşkilatı, sultanın himayeleri neticesinde bütün Anadolu’da yayılmıştı. Ahi Evrenin ünü de teşkilatla birlikte yayılıyordu. (625/1227-28) yılından sonra muhtemelen Sultanın isteği ile Konya’ya yerleşmiş, burada da hem sanatını icra ediyor, sanatkârı organize ediyor, hem de Hanikâh-ı Ziya ile Hanikâh-ı Lala’nın müderrisliğini yapıyordu. Sultan I. Alaed-Din Keykubat’tan azami destek ve himaye gören Ahi Evren bu sultan adına “Mürşid’ül -Kifaye” ve “Yezdân-ı Şinaht” adlı eserlerini yazmıştı⁸.

I. Alaed-Din Keykubat, ülkede canlandırdığı imar ve ticaret faaliyetlerinden ötede Anadolu’da İslâmiyet’in yayılması için cihad ruhu ile

⁴ İbni Bibi, el-Evamiirul-Alâiyye Nşr. A. Sadık Erzi, N. Lugal Ank. 1956, s. 201-206.

⁵ Tarih-i Âl-i Selçuk, Nşr. F. Nafiz Uzluk, Ank. 1952, s. 139.

⁶ İbni Bibi, a.g.e., s. 207.

⁷ Tarih-i Âl-i Selçuk, s. 139

⁸ M. Bayram, Ahi evren ve Ahi Teşkilatının Kuruluşu, Konya, 1991, s. 83.

hareket etmiştir. Adaleti ve hayır eserleri ile tanınmıştır. Yaptırdı on dokuz şehir için bir çok camii, medrese, hanikâh ve kervansaray inşa ettirmiştir. Devrinde alimler, salihler, veliler ve takva sahipleri çoğalmıştır⁹. Bu şehirler arasında Konya, Sivas, Amasya ve Anamur başta gelir.

Sultan, diğer Anadolu Selçuklu sultanları gibi hoşgörü sahibi idi. Dostları ve sohbet arkadaşları arasında Ermeni ve Rumlar da vardı. Karısı Alanya'nın ruhani lideri ve kralı Kir Fart'ın kızı Hond (Mah Peri) Hatun, uzun süre dinini muhafaza etmiş, ancak sonunda kendi rızası ile İslâm'ı kabul etmişti.

Kendisi, kültürlü bir sultan olarak tanınmıştır. Arapça, Farsça ve Rumca biliyordu. Astronomi (hey'et) ilmine vakıftı. Ahi Evren, kendisinin emri ile İbni Sina'nın bazı eserlerini tercüme etmiştir. Bu da kendisinin İbni Sina hayranı olduğunu göstermektedir.

İbni Bibi de O'nu okumayı seven bir hükümdar olarak zikrederken; "Nizamülk'ün Siyasetname"sini, İmam-ı Gazzalinin "Kimya-yı Saadet"ini, Keykâvus'un "Kabusnâme" sini çokça mütaala ettiğini ifade etmektedir. Kendisinin dindar, dini vecibelerini yerine getiren bir kâmil, mümin, şaffi ve Eş'ari olduğunu göstermektedir¹⁰.

İlim adamlarına çok değer verirdi. Bu yüzden pek çok bilgin eserlerini kendisine ithaf etmişlerdir. Beyşehir gölü içerisinde bulunan Kubat-Abad sarayında ilim adamlarını huzuruna kabul eder ve onlarla ilmi münakaşa ve sohbetler yapmaktan zevk alırdı. Şiir ve edebiyata düşküdü. Günümüze intikal eden bir kaç beyit Farsça şiiri, onun yüksek bir şiir zevkine sahip olduğunu göstermektedir¹¹.

Sultan Anadolu Selçuklu devlet büyüğü olarak Abbasi halifeleri ile yakından ilgilenmiş ve onlara büyük değer vermiştir. Abbasi halifesi en-Nasır Lidinillah'm elçisi Şeyh Şihabüd-Din Sühreverdi ile gönderdiği Fütüvvet elbisesini muhteşem bir törenle giyerek Fütüvvet mesleğine girmiştir. Bu

⁹ Neşri Cihannüma, Nşr. F. R. Unat - M. A. Köymen, Ank. 1957, I/37-38.

¹⁰ M. Bayram, Selçuklular Zamanında İlmî Faaliyetleri (Yayıma Hazır Makale) s. 6-14

¹¹ İbni Bibi, el-Evamir'ul Alaiyye s. 288

bakımdan Fütüvvet ve Ahi teşkilatına mensub olan şeyhlerle ulu bir diyalogu vardır¹².

İran'dan Moğol istilası sebebiyle Necmüd-Din Kübra müridi Kübreviye tarikatı liderlerinden Necmüd-Din Dâye (Razi) Malatya'da Şeyh Sühreverdi ile karşılaştıklarında şeyh kendisine şu tavsiyede bulunmuştur: "Ey Genç! Gerçi padişahlara yakın olmak ilim adamları için iyi değildir; ama sen bu genç dindar, ilimden nasibini almış, ilmi ve alimleri koruyan sultanın hizmetine, himayesine gir. Onu ve halkı faydalandır."¹³

Sühreverdi'nin bu tavsiyesi üzerine Necmüd-Din Dâye, Kayseri'de sultan I. Alaeddin Keykubat'ın hizmetine girmiş ve "Mirsad'ül-İbad" adlı eserini kendisine ithaf etmiştir¹⁴.

Şöhretini duyduğu ilim, tasavvuf, sanat, edebiyat ve tıp erbabını ülkesine davet ederdi. Bunlara ihsanlarda bulunur, bunlara vakıflarla desteklediği medrese ve zaviyeler inşa ederdi. Moğol istilasından kaçan pek çok alim ve mutasavvıf Anadolu'da onun himayesine sığınıyor; bu sayede memleket kültürü maddi yükselişe paralel olarak geliyordu.

Uluğ Keykubat'ın devri, Türkiye tarihinin en müreffeh yıllarıdır. Bu sebeple Müslüman ve Gayr-i müslimler, müreffeh bir hayat sürmüşlerdi. Devlet işlerinin tanzimi ve halkın asayişi ile yakinen kendisi ilgilenir ve halkın şikayetlerini dinlerdi. Mazlumun hakkını alana kadar uğraşır. Yassıçimen dönüşü Kayseri Hıristiyanları, onu bir günlük mesafeden zafer şenlikleri ile karşılamışlardı. Sultan, onların arasında şehre girmişti. Bu da karşılıklı insan sevgisi ve değerinin bir sosyal tezahürüdür. Zamanında hastane ve tıp çok ilerlemişti. Hıristiyan tabipler, yanından ayrılmazdı. Mevlâna, Sadrüd-Din Konevi, Evhadüd-Din Kirmani ve Ahi Evren onun hazırladığı sosyo-kültürel zeminde Hıristiyanlarla diyaloglarını sürdürmüştür¹⁵.

Sultanın (623/1226) da küçük Ermenistan seferinden Konya'ya getirip azad ettiği, sarayının sultan kapısı civarında yerleştiği, Alâeddin Camii ile sarayının kışın karını kuryüp ve tamiriyle görevlendirdiği;

¹² a.g.e., s. 307.

¹³ N. Dâye, Mirsad'ül-İbad, Nşr. Emin Riyahi, Tahran, 1366, s. 254-255.

¹⁴ İbni Bibi, a.g.e., s. 226-227.

¹⁵ O. Turan, "Keykubat I" İslâm Ans. VI/658.

yaptıkları hizmet karşılığında vergiden muaf tuttuğu, kendilerine Konya'daki kiliselere yapılan bağışlardan hisse ayırdığı, özel kiliseleri olan Türkçe konuşup Rumca bilmeyen küçük bir cemaate rastlıyoruz.

Konya gebran (Hıristiyan) mahallesinde oturan bu cemaatin adlarının çoğu Türkçe idi. Kendileri, Arslan, Kaplan, Polat, Hüsrev, Yağmur, Durmuş, Asılbey, Yusuf, Küpeli, Karagöz, Timur, Ahi, Odun, Hüdaverdi, Kadelû, Davut, Ümmet, Gürcü, Döğenci, Safet, Çögür, Murad, Paşa, Demirci, Ayvat, Sayvan, İlyas, Bahşı, Satı, Sarı, Eymürşah, Yavaş, Ulak, Kul, Bostan vs. isimlerle anılıyordu¹⁶.

Bu Hıristiyan Türk cemaati, "Karamanlı" denilen Balkanlardan Anadolu'ya getirilen Peçeneklerdi Orta Asya'dan Tuna'nın kuzeyine yerleşen Oğuz boyları, Bizans'ın kendilerine yaptığı baskı sonunda (1048-1049) yılında Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştı¹⁷.

Bu Türk cemaati, Rum ve Ermenilerin siyasi nüfuslarıyla Hıristiyanlaşmışlardı. Ortodoksluğu kabul edenler, Rumluğa ve Gregorion olanlar da Ermeniliğe yönelmişti. Türklerin Anadolu'yu fethi yıllarında bazıları Müslümanlığı kabul ederek Türklere; diğerleri de Ermeni ve Rumlara karışmıştı¹⁸. Şikâri, Silifke ve Gülnar arasında bulunan bu Türklerin Karaman'ın ordusuna katıldığını zikreder¹⁹.

Bizans, politikası gereği, Anadolu'ya akınlar düzenleyen Abbasi ordularındaki Müslüman-Türk komutan ve akıncılarına karşı Hıristiyan Türkleri; yine Anadolu'yu İslâmlaştırmaya çalışan Müslüman Araplara karşı Hıristiyan Araplar zümresinden olan Marunileri karşı karşıya getirerek Anadolu'daki hakimiyetlerini devam ettiriyor, onlardan istihbarat yönüyle faydalanıyordu.

Hıristiyan Türkler, XI. Asırdan itibaren Türkçe'den başka dil kullanmıyordu. Yunanca bilmedikleri için dini eserlerini Yunanca yazıyla Türkçe yazar, âyinlerini Türkçe yaparlardı²⁰.

¹⁶ İ. Hakkı Konyalı, Konya Tarihi, Konya 1964 s. 1081-1082.

¹⁷ A. Nimet Kurat, "Peçenekler" İ. A. IX/537-538.

¹⁸ H. Hüsamî-Din (Yaşar), Amasya Tarihi İst, 1929-1932, II/160.

¹⁹ Şikâri, Tarih-i Âl-i Karaman, Konya Yusuf Ağa Ktp. Nr. 562 yp. 43a.

²⁰ Avram Galanti, Ankara Tarihi, İst., 1950 s. 116-117.

Moğolların bütün dünyayı alt üst ettikleri halde, I. Alaed-Din Keykubat'a saygı göstermeleri onun kudretli, şöhreti ve yüksek siyaseti sayesinde mümkün olmuştu. Sultan, bir yandan Moğol kasırgasının henüz kırılmadığını düşünerek onlara elçi gönderdi ve istilâyı ülkesinden uzaklaştırmaya çalıştı. Öte yandan da her ihtimale karşı, bütün şehirleri müstahkem surlarla ve kalelerle donatıp müdafaya hazırlandı. Bu maksatla hudut bölgelerinde hakim beylikleri kendi bölgesine katarak milli birliği sağlamıştı.

Harzem sultanı Celâled-Din'e din ve etnik yakınlığı şuurunu taşıyarak ona: "Aynı cihad yolundayız. Aynı din ve millete mensub bulunuyoruz. Şarkta İslâm hudutlarını koruyan siz, garpta da kâfirlerin kökünü kazıyan biziz." Diyerek Moğollara karşı barış yapmayı ve istila, kıtal ve tahriplerine fırsat vermemeyi; iki Türk ve Müslüman padişahın ittifak imzalaması ile İslâm dünyasının kurtulacağını ve "namımızın" ebediyen yaşayacağını belirtiyor. Sultan Melikşah ve Sancar gibi büyük Türk hükümdarlarının yolunu tavsiye ediyordu. Bu münasebetle de; "Allah, bana genç yaşta devlet adamları, hazineler ve mamur bir ülke nasip etti. Halkımız bizden memnun ve itaatkârdır; düşmanlarınızı da hükmümüz altına aldık" diyor, kendisinin de Moğol Hanına elçi göndereceğini bildiriyordu. Kahraman bir asker fakat kötü bir siyaset adamı olan Celâled-Din Harzemşah, bu durumu kavrayamadığı için Moğol tahribatına yardımcı oluyordu. Önemli medeniyet merkezi olan Ahlat'ı, tahrip ettikten sonra (10 Ağustos 1230)'da Yassıçemen'de Alaed-Din Keykubat'a yenilerek, ahlathlı bir kimsenin elinde öldürüldü²¹.

On sekiz yıla yakın Anadolu Selçuklu hükümdarlığı yapan Uluğ Keykubad, devrinde siyasi, kültürel ve ekonomik yönden ülkeyi en üstün bir mevkiye yükseltmiştir. Yaptığı medrese, zaviye, kervansaray, hastahane, köprü gibi sosyal hayır müesseseleri ile teb'asına altın bir çağ yaşatmış; alimlere, tasavvuf erbabına ve halkına karşı son derece şeffaf, muhabbet ve merhametle muamele etmiştir. Giriştiği gaza ve cihadlarla İslâm'ın yüce mevkiini lâıyk olduğu dereceye yükseltmiştir.

²¹ O. Turan, Selçuklu Zamanında Türkiye, s. 372.

Devrinde adalet, emniyet ve huzur her tarafta mükemmeldi. Anadolu halkının şuurunda adı, efsaneleşmiş, dindarlığı, adalet ve fazileti ile ebedileşmiştir.

Sultan, alim, edip ve şairlerine tanıdığı imkan ve himaye ile Anadolu bir ilim, sanat ve kültür merkezi haline gelmiştir. Böylece altın çağını yaşayan Türk-İslâm medeniyeti, Ahmed Fakih, Şeyyad Hamza, Bedred-Din Yahya, Emre Kani gibi büyük şairlerin yanında; Kadı Urmevi gibi büyük bilginler devrinin sosyo-kültürel yapısına dinamizm vermiştir. Konya, Sivas, Kayseri, Erzurum gibi büyük şehirler birer ilim ve kültür merkez haline gelmiştir. Bu potansiyeli yükseltenler arasında Anadolu'yu, Moğol istilası ile ülkeye gelen Türkistanlı, İranlı ve diğer ülkelerden gelen İslâm bilginlerinin önemli hizmeti görülmüştür.

Sultan I. Alaed-Din Keykubat, Türkiye'yi bir emniyet ve medeniyet ülkesi haline getirmişti. Moğollar önünden kaçan Türkmen göçebelere gibi ilim ve sanat erbabını da ülkesine çekiyordu. Bu münasebetle Horasan'dan Anadolu'ya gelip Karaman'a yerleşen Mevlâna Celâled-Din'in ailesi de sultanın daveti üzerine Konya'ya yerleşmişti. Keykubat, alimlere ve şeyhlere hürmet ediyor ve manevi desteğini alıyordu²².

Kendisinin teş (leğen) emiri olan ona on sekiz sene hizmet eden Celâked-Din Karatay (Öl. 1256): "Alaed-Din Keykubat'ın gecenin üçte birinden fazlasını uyku yatağında geçirmediğini, geceleri Kur'an okuyup, namaz kılp, dua ettiğini, çalışmakla meşgul olduğunu" söyler²³.

Dindarlığı, adalet ve fazileti yanında diğer Anadolu Selçuklu Sultanları gibi hür düşünceli ve taassuptan uzaktı. Devlet işleri, askeri seferleri, ilmi ve edebi sohbetleri dışında eğlenceye vakit ayırır, mızrak, ok, top ve satranç oyunlarından hoşlanırdı. Müzik, resim, oymacılık, marangozluk ve mücevheratı takdirde çok usta idi²⁴. Sultanın büyük oğlu II. Gıyased-Din Keyhüsrev (1237-1246)'in anası büyük hayrat sahibi Hond (Mahperi) Hatun, Kalanoros (Alanya)'un Hıristiyan beyi ve ruhani lideri olan Kir Fort'ın kızı idi. Keykubat'ın sağlığında Hıristiyanlığı korumuş, kendi

²² Eflaki, Ariflerin Menkıbeleri, Ter. T. Yazıcı, Ank., 1959-60, I/22,25,27,49,52.

²³ İbni Bibi, a.g.e., s. 226-227.

²⁴ O. Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, s. 394.

dini inançlarını sarayda şahsına ayrılan kilisede ifa etmiş ve sultanın ölümünden sonra kendi arzusu ile sevdiği ve ısındığı Müslümanlığı kabul etmişti²⁵.

Sultan I. Alaed-Din Keykubat, sağlığında Eyyubi melikesinden doğan küçük oğlu İzzüd-Din Kılınç Arslan'ı veliyaht tayin etmişti. Bazılarının sandığı gibi büyük oğlu II. Gıyased-Din Keyhüsrev'in yetersizliğini anladığından değil, veliyaht olarak sakıncalı gördüğündendir. Bilakis büyük oğlu II. Gıyased-Din, kendisine fikren muhalif Malatya'daki İranlı zihniyet mensuplarına yakınlığını biliyordu. Nitekim II. Gıyased-Din ve karısı Hond Hatun, Alaed-Din Keykubat'a muhalif olan çevrelerde, bilhassa Sadüd-Din Küpek ile işbirliği yaparak sultanı Kayseri'de zehirleyip öldürmüşlerdir²⁶.

I. Alaed-Din Keykubat'ın (10 Ağustos 1237)'de ölümü ile hep kudretli padişahlar yetiştiren Anadolu Selçuklu Hanedanı, birden bire çökmeye başlamış ve daha önemli bir sultan yetiştirememiştir.

Milli ve İslâmi değerleri kaynaştıran bu devlet, bu olağanüstü kudret ve dinamizm sayesinde bu ülkede bir cihad ve destan devri yaşatmıştır. Her karış yeri, şehit kanları ile sulanmış, her bölgeyi kahramanlar ve onun türbeleriyle kudsileştirmiştir. Asırlarca süren bu cihad ve mücadeleler sayesinde bu cansız topraklar ruh kazanmış; derin bir vatan şuuru doğmuştur. Bu sayede yeni ve yüksek bir medeniyet doğmuş ve Anadolu, Türkiye olmuştur. Bu olağanüstü tarihi eserin baş mimarları Süleyman-Şahlar, Kılınç Arslanlar, Danişmend Gaziler, Sultan Mes'udi Keyhüsrev ve Keykubatlar olup bu vatanın ve medeniyetin kurucuları arasında "Uluğ Keykubad" çok mükemmel ve mümtaz bir yere sahiptir. Uluğ Keykubad ile Anadolu Selçuklularının dinamizmi yükselmiş, Kösedag bozgunu ve Moğol istilası ile gerileme başlamıştır. Bir müddet sonra da Müslüman Türk milleti daha büyük medeniyet ve bu kültürü, üç kıtaya ve yedi denize yayan Osmanlı hanedanı etrafında nizam-ı alem davası ve ilâyı kelimetullah aşkı, şevki ile cihana yaymaya çalışmıştır.

²⁵ O. Turan, *Les Souverains Sel'djoukies et Leur Sujets Non-Musumaus Studia Islamica, I/82.*

²⁶ M. Bayram, *Selçuklular Zamanında Tokat ve Malatya, s.94.*

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the integrity of the financial system and for the ability to detect and prevent fraud.

2. The second part of the document outlines the specific requirements for record-keeping, including the need to maintain original documents and to keep copies of all supporting documents. It also discusses the importance of ensuring that records are stored in a secure and accessible manner, and that they are regularly reviewed and updated.

3. The third part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the integrity of the financial system and for the ability to detect and prevent fraud.

4. The fourth part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the integrity of the financial system and for the ability to detect and prevent fraud. It also discusses the importance of ensuring that records are stored in a secure and accessible manner, and that they are regularly reviewed and updated.

5. The fifth part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the integrity of the financial system and for the ability to detect and prevent fraud. It also discusses the importance of ensuring that records are stored in a secure and accessible manner, and that they are regularly reviewed and updated.